

NACIONALINĖ LOTYŅŲ KALBOS IR ANTIKOS KULTŪROS OLIMPIADA
2024 m.

Trečius ir daugiau metų besimokantiems moksleiviams

Užduočių atlikimo laikas 1 val. 30 min.

dalyvio vardas, pavardė

mokyklos pavadinimas

Maksimalus taškų skaičius 83

Vertinimas:

TEKSTAS. *Cēna Trimalchiōnis* (pagal Petronijaus *Satyrikoną*, 27–29)

(Narrat Encolpius in librō Petrōniī.) Erat quīdam homo, Trimalchiō nōmine, quī ex servō paupere lībertus factus est locuplētissimus, neque tantum iūdiciū habēbat quantam pecūniam. Ille mē ad cēnam vocāvit, amīcumque meum. Cum ad aedēs eius accēdimus, senem invēnimus calvum, tunicā vestītum rubrā, inter puerōs capillātōs lūdentem pilā. Cōgnōvimus eum dominum esse Trimalchiōnem. Admīrātiōne percussī ad iānuam domūs pervēnimus. Ibi in poste titulus erat, cum hāc īnscrīptiōne, fīxus: „Quisquis servus iniussū dominī forās exierit, accipiet plāgās centum“. In aditū stābat ōstiārius, super līmen **cavea aurea** pendēbat, in quā pīca intrantēs salūtābat. Subitō (*staiiga*) attonitus paene (*beveik*) dēcidī supīnus: ad sinistram enim intrantibus, canis īngēns, catēnā vīnctus, in pariete erat pictus, superque sriptum magnīs litterīs CAVE CANEM. Multa quoque (*be to*) ex Trimalchiōnis vītā in pariete depicta vīdī: erat vēnālicium, et ipse Trimalchiō, tum servus capillātus, Minervā dūcente Rōmam intrābat, hinc (*po to*) vīdī illum calculāre didicisse, postrēmō in tribūnal dispēnsātōris ā Mercuriō sublātum esse; praestō (*čia pat*) erat Fortūna cum cornū abundantiae, et trēs Parcae **aurea pēnsa** torquentēs.

cēna, ae f pietūs; puota	ōstiārius, ī m durininkas, vartininkas
quīdam tūlas, vienas	līmen, inis n slenkstis
lībertus, ī m paleistas į laisvę vergas, atleistinis	cavea, ae f narvas
locuplēs, ētis turtingas	pīca, ae f šarka
iūdiciū, ī n nuovoka, supratimas, skonis	īntro, āvī, ātum, āre įeiti, įžengti
aedēs, is f gyvenamas namas, būstas	attonitus, a, um apstulbęs, nustėręs
accēdo, cessī, cessum, ere prieiti, prisiartinti	dēcido, ī, ere parkristi, nugriūti
calvus, a, um plikas, nuplikęs	supīnus, a, um aukštielninkas
vestītus, a, um vilkintis, dėvintis	īngēns, gentis didžiulis, milžiniškas
ruber, ra, rum raudonas	vīncio, vīnxī, vīnctum, īre pririšti
capillātus, a, um ilgalaplaukis	pariēs, etis m siena
lūdo, lūsī, lūsum, ere žaisti	vēnālicium, ī n vergų turgus
pila, ae f kamuolys	disco, didicī, ere mokytis
percello, culī, culsum, ere priblokšti, sutrikdyti	tribūnal, ālis n magistrato garbės pakyla ar kėslas
iānuā, ae f durys; įėjimas, vartai	dispēnsātōr, ōris m iždininkas
titulus, ī m čia skelbimas, pranešimas	tollo, sustulī, sublātum, ere iškelti, pakelti
postis, is m durų stakta	pēnsum, ī n vilnos
iniussū + gen. be kieno įsakymo	torqueo, torsī, tortum, ēre sukti, čia verpti
plāga, ae f kirtis, rykštė	

A. TEKSTO SUPRATIMAS

1. Atsakykite į klausimus, parinkdami teisingą atsakymą.

- i. Trimalchio pauper erat, sed sapiens et eruditus. (a) verum (b) falsum
- ii. Encolpius solus ad cenam vocatus est. (a) verum (b) falsum
- iii. Trimalchio erat calvus. (a) verum (b) falsum
- iv. Servi solum iussū domini domo poterant exire. (a) verum (b) falsum
- v. Pica in manibus ostiarii erat. (a) verum (b) falsum
- vi. In pariete vita domini depicta est. (a) verum (b) falsum

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 6).

Suma:

2. Atsakykite į klausimus lietuviškai. Išrašykite tą sakinio atkarpą, kurioje apie tai kalbama.

Pvz.: Kieno veikale pasakojama apie Trimalchijoną?

Petronijaus. In libro Petronii.

- i. Kaip buvo apsirengęs šeimnininkas, kai jį pamatė svečiai?
Raudona tunika. tunicā vestītum rubrā.
- ii. Kokia bausmė grėsė vergui, be šeimnininko įsakymo išėjusiam laukan?
Šimtas rykščių. plāgās centum.
- iii. Koks gyvūnas pasitikdavo įeinančiuosius? Kur jis buvo laikomas?
Šarka auksiniame narvelyje. cavea aurea pendēbat, in quā pīca intrantēs salūtābat
- iv. Koks piešinys ir užrašas mirtinai išgąsdino pasakotoją?
Milžiniškas šuo, pririštas grandine. canis ingēns, catēnā vīctus. Saugokis šuns. CAVE CANEM.
- v. Kuris sienos piešinys/iai leidžia suprasti, kad Trimalchijonas – buvęs vergas?
Vergų turgus ir pats Trimalchijonas ilgaplaukis vergas. erat vēnālicium, et ipse Trimalchio servus capillatus.

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

3. Suraskite tekste dvi būdvardžių antonimų poras.

<u>pauper</u>	<u>locuples</u>
<u>calvus</u>	<u>capillatus</u>

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą įrašytą būdvardžių porą 1 taškas (daugiausia 2).

Suma:

4. Atsakykite į klausimus, pasirinkdami teisingą variantą (jei du teisingi, išbraukite abu).

i. Ką Trimalchijonas pakvietė pietų?

- a. Encolpium c. amicum Encolpii
b. senem calvum d. Petronium

ii. Trimalchijonas turėjo:

- a. mentem sanam c. iudicium bonum
b. multos servos d. pulchros capillos

- iii. Ką pirmiausia sutiko svečiai prisiartinę prie namo?
 a. pueros ludentes pilis c. dominum cum servis
 b. ostiarium calvum d. canem ingentem
- iv. Puotos šeimininko namai svečiams sukėlė:
 a. admirationem c. tristitiam
 b. iram d. timōrem magnum
- v. Įeinančiuosius į namus sveikindavo:
 a. dominus c. pica in caveā
 b. pueri capillati d. ostiarius
- vi. Kas išgąsdino pasakotoją?
 a. centum plagae c. imago canis
 b. ostiarius d. imago Trimalchiōnis
- vii. Kur buvo užrašas *cave canem*?
 a. in pariete c. in poste
 b. in pavimento d. in aditu
- viii. Kur, pasak paveikslo, kaip vergas pateko Trimalchijonas?
 a. in Campaniam c. in cenam
 b. Romam d. in caelum
- ix. Kaip Trimalchijonas tapo išdininku?
 a. Mercurio adiuvante c. libertinus factus est
 b. per se ipsum d. Minerva ducente

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 9).

Suma:

B. GRAMATIKA

1. Suraskite tekste ir įrašykite po vieną nurodytos formos veiksmažodį.

Praesens indicativi activi	<u>narrat</u>
Perfectum indicativi activi sg. 1	<u>dēcidī, vīdī</u>
Perfectum indicativi activi pl. 1	<u>accēdimus, invēnimus, cōgnōvimus, pervēnimus</u>
Futūrum I	<u>accipiet</u>
Infinitivus perfecti activi	<u>didicisse</u>

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai parinktą žodį 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

2. Suraskite tekste ir įrašykite po tris esamojo ir būtojo laiko dalyvius.

Paticipium praesentis activi	<u>ludentem, intrans, intransibus, dūcente, torquentes</u>
Paticipium perfecti passivi	<u>perculsi, fixus, attonitus vincus, pictis, depicta, sublatum</u>

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai įrašytą žodį 0,5 taško (daugiausia 3).

Suma:

3. Atsakykite į klausimus, pasirinkdami teisingą variantą (galimi du teisingi).

i. Frazėje *ad iānuam domūs pervēnimus* daiktavardis 'domūs' **nėra**:

a. ketvirtos linksniuotės	c. mot. g.
b. <u>vyr. g.</u>	d. sg. Gen.

ii. Veiksmažodžiai *accēdimus* ir *pervēnimus* skiriasi:

a. nuosaka	c. laiku
b. <u>asmenuote</u>	d. asmeniu

iii. Daiktavardžiai *cavea* ir *pilā* skiriasi:

a. <u>linksniu</u>	c. gimine
b. skaičiumi	d. linksniuote

iv. Daiktavardžiai *īnscrīptiōne* ir *pariete* skiriasi:

a. linksniu	c. <u>gimine</u>
b. skaičiumi	d. linksniuote

v. Žodžių junginiai *cavea aurea* ir *aurea pēnsa* mūsų turimame tekste skiriasi:

a. <u>skaičiumi, linksniu, gimine, linksniuote</u>	c. tik gimine
b. niekuo nesiskiria	d. tik linksniu

vi. Sakinyje *Trimalchiō... Minervā dūcente Rōmam intrābat 'Rōmam' atsako į klausimą*:

a. unde?	c. quando?
b. ubi?	d. <u>quo?</u>

vii. Sakinyje *illum... in tribūnal dispēnsātōris ā Mercuriō sublātum esse 'Mercuriō' yra*

a. Dat.	c. <u>Abl. Auctoris</u>
b. Abl. causae	d. Abl. loci

viii. Kokia sintaksinė konstrukcija yra sakinyje *Cōgnōvimus eum dominum esse Trimalchiōnem?*

a. nominativus cum infinitivo	c. ablativus absolutus
b. <u>accusativus cum infinitivo</u>	d. coniugatio periphrastica

ix. Kokia sintaksinė konstrukcija yra sakinyje *Trimalchio, tum servus capillatus, Minervā dūcente Rōmam intrābat?* (pabraukite ją)

a. nominativus cum infinitivo	c. <u>ablativus absolutus</u>
b. accusativus cum infinitivo	d. coniugatio periphrastica

x. Sakinio *Trimalchiō, servus capillātus, in tribūnal dispēnsātōris ā Mercuriō sublātus est veikiamoji rūšis būtų*:

a. Trimalchiō, servus capillātus, in tribūnal dispēnsātōris ā Mercuriō tollitur.
b. <u>Mercurius Trimalchiōnem, servum capillātum, in tribūnal dispēnsātōris sustulit.</u>
c. Mercurius Trimalchiōnem, servum capillātum, in tribūnal dispēnsātōris tollit.

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 10).

Suma:

C. LOTYNIŠKI POSAKIAI. ŽODYNAS

1. Atsakykite į klausimus, pasirinkdami teisingą variantą:

- i. Kuris iš šių posakių reiškia „niekada“:
- a. ad Kalendas Graecas c. nihil
b. ad absurdum d. nullo modo
- ii. Kuris iš šių posakių reiškia „atvirkščiai“?
- a. alibi c. vice versa
b. aliter d. alter ego
- iii. Kuris iš šių posakių reiškia, kad kalbama apie kažkokią nežinomą sritį?
- a. nosce te ipsum c. tabula rasa
b. homo ignotus d. terra incognita
- iv. Kuris iš lotyniškų posakių reiškia „bendrąją nuomonę“?
- a. idem per idem c. locus communis
b. communis opinio d. communis error
- v. Kuris iš šių lotyniškų posakių reiškia „už tėvynę“?
- a. pro pecunia c. pro publico bono
b. pro patria d. pro patre

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

2. Sujunkite panašios reikšmės posakius.

Date et dabitur vōbīs.	<i>Si vis amari, ama.</i>
Vincit quī sē vincit.	<i>Rege tē ipsum.</i>
Aut cum scūtō aut in scūtō.	<i>Aut vincere aut morī.</i>
Malī corvī malum ōvum.	<i>Mala arbor, mala mala.</i>
Asinus asinō et sūs suī pulcher.	<i>Suum cuique placet.</i>

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą sujungtą porą 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

3. Parinkite duotiems būdvardžiams antonimus (susiekite poras):

humilis	calidus – <u>frigidus</u>
frigidus	gravis – <u>levis</u>
levis	longus – <u>brevis</u>
bonus	excelsus – <u>humilis</u>
facilis	infelix – <u>felix</u>
mortuus	impar – <u>par</u>
brevis	amarus – <u>dulcis</u>
felix	malus – <u>bonus</u>
dulcis	vivus – <u>mortuus</u>
par	difficilis – <u>facilis</u>

Vertinimas: Už teisingai sujungtą porą 0,5 taško (daugiausia 5).

Suma:

D. ANTIKOS KULTŪROS ŽINIOS

1. Pakomentuokite teksto epizodą, kur pasakojama apie piešinius ant sienos:

i. Kokie dievai buvo pavaizduoti? Parašykite jų graikiškus atitikmenis:

- Minerva – Atėnė
- Merkurijus – Hermis
- Fortūna – Tichė
- Parkos – Moiros

i. Ką turėjo liudyti lankytojams apie namų šeiminingą dievai ir jų simboliai (išverskite ir pakomentuokite):

e. Fortūna cum cornū abundantiae – Fortūna su gausybės ragu – laimę ir turtą

f. trės Parcae aurea pēnsa torquentēs – trys Parkos, verpiančios aukso vilną – laimingą lemtį, turtą

Vertinimas: Už teisingai nurodytus dievus ir jų graikiškus atitikmenis po 1 tašką, už teisingai išverstas ir paaiškintas atkarpas po 2 taškus (daugiausia 8).

Suma:

2. Atsakykite į klausimus, pažymėdami teisingą atsakymą:

i. Šiuo metu Senajame Vilniaus teatre rodomas Alberto Camiu spektaklis „Kaligula“ (rež. Jokūbas Brazys?) Koks romėnų autorius išsamiausiai aprašė šio imperatoriaus gyvenimą?

- a) Herodotas   b) Svetonijus   c) Seneka   d) Ciceronas

ii. Prieš kelias dienas buvo įžiebta ugnis, keliausianti į Paryžiaus olimpines žaidynes. Kur ir prie kokios šventyklos atliekama ši ceremonija?

- a. Delfų Apolono   c. Olimpijos Dzeuso
b. Atėnų Partenono   d. Olimpijos Heros

iii. Graikų dienai vadinami olimpiečiais, nes jie, pasak mitų:

- a. gyveno ant Olimpo   c. dalyvavo olimpinėse žaidynėse
b. gyveno Olimpijoje   d. užkariavo Olimpą

iv. Kai kuriuose Pompėjų namuose vestibulo grindis puošia *cave canem* mozaika. *Vestibulum* yra:

- a. valgomasis   b. miegamasis   c. persirengimo kambarys   d. prieangis

v. Šalto vandens patalpa romėniškose termose vadinama:

- a. apoditerijumi   b. kalidarijumi   c. tepidarijumi   d. frigidarijumi

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

3. Kai kurie žymūs romėnai gavo pravardes (*cognomina*) už savo pergales, nuopelnus ar kitokias savybes. Susiekite: asmuo – pravardė – ką ji reiškia.

Gajus Julijus Cezaris Oktavijanas	<u>Augustus</u>	<u>Išaukštintasis</u>
Publijus Kornelijus Scipijonas	<u>Africanus</u>	<u>Afrikietis</u>
Gnėjus Pompėjus	<u>Magnus</u>	<u>Didysis</u>
Fabijus Maksimas	<u>Cunctator</u>	<u>Delsėjas</u>
Lucijus Kornelijus Sula	<u>Felix</u>	<u>Laimingasis</u>
Markas Licinijus Krasas	<u>Dives</u>	<u>Turtingasis</u>

Cunctator, Dives, Felix, Africanus, Augustus, Magnus Turtingasis, Laimingasis, Išaukštintasis, Delsėjas, Afrikietis

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai užpildytą eilutę 1 taškas (daugiausia 6).

Suma:

3. Perskaityt ištraukas, atsakykite į klausimus.

„Kadangi dvyniai nė vienas negalėjo naudotis vyresniojo teise, nutarė iš paukščių nuspėti dievų valią, kuriam lemta duoti vardą ir valdyti naująjį miestą. X stojo ant Palatino, o Y ant Aventino kalvos. Y pirmas išvydo šešis peslius, ir jo šalininkai jau ėmė skelbti pergale, bet X tuojau pat pasirodė dvylika peslių. Pasikinkęs baltą jautį ir baltą karvę X ant Z kalno išarė vagą, taip pažymėdamas būsimą miesto ribas.“ (Pagal Titą Livijų, <i>Nuo Miesto įkūrimo</i>, I. 6–7)	i. Apie kokio miesto įkūrimą kalbama? <u>Romos</u> ii. Kas yra X ir Y? X– <u>Romulas</u>, Y– <u>Remas</u> iii. Ant kurio kalno (Z) įkurtas miestas? <u>Palatino</u>
„Hena, kurioje, pagal padavimą, vyko tai, apie ką pasakoju, stovi iškilioje plynaukštėje, kurios viršuje driekiasi lyguma su neišsenkančiais upeliais; miesto prieigos iš visų pusių stačios ir skardingos; aplinkui daugybė ežerų ir šventų giraičių, kur vešlios gėlės žydi ištisus metus, tad atrodo, tarsi pati vieta primena aną mergelės pagrobimą, apie kurį girdėjome dar vaikystėje. Ir tikrai, netoliese, atsigręžusi į šiaurę, yra neišmatuojamo gylio ola; iš jos, sakoma, staiga pasirodęs Tėvas Ditas su vežimu, pačiupęs mergaitę ir su savim išsivežęs; netoli Sirakūzų netikėtai pranykęs po žeme, o toje vietoje iškart atsiradęs ežeras, prie kurio krantų ligi šių dienų sirakūziečiai rengia kasmetinę šventę, gausiai susirenkant vyrams ir moterims. Dėl šio tikėjimo senumo, kadangi tose vietose aptinkami dievų pėdsakai, kone pats jų lopšys, visoje Sicilijoje ir pavieniai žmonės, ir bendruomenės neišpasakytai garbina Cererą Heniškę.“ (Ciceronas, <i>Kalbos prieš Gajų Verį</i>, II. 4. 107)	iv. Apie kokios mergelės pagrobimą kalbama? <u>Persefonės/ Prozerpinos</u>. v. Kas yra Tėvas Ditas? (jo graikiškas vardas) <u>Hadas/ Plutonas</u> vi. Kodėl jis su vežimu pranyko po žeme? <u>nes jis požemio, mirusiųjų karalystės valdovas</u> vii. Kokiame krašte vyksta veiksmas? <u>Sicilijoje</u>

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 7).

Suma:

4. Visuose trijuose paveikslėliuose – graikų vazoje, romėniškoje freskoje ir Arnaldo Bocklino paveiksle (1825) – pavaizduotas tas pats mitas. Glaustai papasakokite, kas čia vyksta. Kokiame kūrinyje tai aprašyta?

Seirėnės (sirenos) ir Odisėjas. Seirėnės – moterys paukštės, savo giesmėmis viliodavusios jūreivius ir taip juo pražudydavusios. Odisėjas liepė savo bendrakeleiviams užsikimšti vašku ausis, o pats norėjo išgirsti seirenių balsus, todėl liepė, kad jį pririštų prie laivo stiebo ir jokiais būdais neatristų. Taip jie sėkmingai praplaukė pro seirenes. Homero „Odisėjoje“.

Vertinimas: Už išsamų teisingą atsakymą 2 taškai.

Suma: